

אשכולות

הציון השבועי של תלמידי ישיבת כרם ביבנה

פרשת ויצא

גליון 400 | י' בכסלו תשע"ז

(שנה אחת-עשרה)

16:14 כניסת שבת

17:17 צאת שבת

08:32 סוזק"ש מג"א

לראש השנה

לרב שרון יוסט

להולדת הנכד

לנתנאל תמאם

לרגל נישואיו

לראש השנה

לראש הישיבה

לרגל קבלת פרס הרב קוק

על סדרת ספריו 'מדרכי הכרם'

הגיליון מוקדש

לע"נ מנכ"ל הישיבה לשעבר

ר' אלי (אליעזר) קליין ז"ל

בו רפאל מרדכי

קוד באתר: 7343

העלון יוצא לאור ע"י

ישיבת כרם ביבנה

www.KBY.org.il

לתגובות ולהארות:

eshkolot@gmail.com

מערכת אשכולות

איתיאל סופר

יעקב אביעד דואני

מצבה ובית

ראש הישיבה, הרב מרדכי גרינברג שליט"א

"והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית א-להים" (בראשית כט, כב). האבות קיימו את כל התורה, ואיך ניתן להבין שיעקב ושאר האבות בונים מצבה, שנאמר עליה בתורה "לא תקים לך מצבה אשר שנה ה' א-להיך"?

באגרת תשמ"ו (ח"ג עמ' ז), פרש הרב את שיטתו כדי להסביר את ההבדל שבין ישראל ואומות העולם.

הרמב"ם כתב בהל' עבודה זרה (פ"ו ה"ז), שעניין המצבה הוא, בניין שבנאוהו במקום פתוח בשדה, ויש לכל אחד גישה להשתמש בו כמצבה. מדוע א"כ הוא נאסר לאחר מתן תורה, ואילו המשכן נבנה אח"כ בירושלים, ונשאר אהוב לעולם?

על בית המקדש נאמר לעתיד לבוא "והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית א-להי יעקב" (ישעיה ב, ג). חז"ל דרשו "לא כאברהם שקראו הר, ולא כיצחק שקראו שדה, אלא כיעקב שקראו בית" (פסחים פח). ההר, כמו המצבה, מורה על דבר הנתון לכל, נמצא בשטח פתוח וכל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול.

האבות הלכו וקראו בשם ה'. משמעות הדבר שהם לימדו את האנושות עניני אמונה כלליים ומופשטים. "לא הייתה הקריאה מפורטת בדרך עבודה מיוחדת ומסודרת להלכותיו, כי אם להפנות את הלבבות בכלל לשם ה' אל עולם קונה שמים וארץ".

דרך כזאת אינה מפלה בין עם לעם. הכל שווים בה. אך כל זה אינו אלא הקדמה ויצירת תשתית לאמונה הגדולה שעם ישראל מביא לעולם. עם ישראל מתחנך ע"י מצוות. יש לו הדרכה מעשית מפורטת. דרך זו אינה מתאימה עדיין לאנושות הכללית. וכשרואה יעקב את התפקיד המיוחד המוטל על עם ישראל, את סגולותיו המיוחדות, הוא מכנס אותם אל הבית פנימה, סוגר את הדלתות, ומלמד אותם את דרך ישראל המיוחדת, דבר שאין לאומות בינתיים שום מושג בו.

זהו שאומר יעקב "והאבן הזאת אשר שמתי מצבה", לא תישאר במצב הזה – "לא תהיה עוד מצבה חופשית, שהעבודה תהיה מרוכזת סביבה בלא הבדלת מחיצות, כי אם יהיה בית א-להים, בית מיוחד מוקף מחיצות, שרק הראויים לו יכולים לבוא אליו".

בינתיים אין העמים מסוגלים להבין, איזו תועלת יש בשמירת המצוות, ובהדרכה האלקית המפורטת. אמנם לעתיד לבוא יכירו כולם בערכה של הדרך המפורטת והמסודרת, כולם ייווכחו לדעת מה עשתה תורה לעם ישראל, ואיך סייעה לשמירתה של האומה למרות לחצי האומות, ואז יאמרו כולם: מעתה נדע שלא די לנו באותה ההכללה של קריאה בשם ה' בלבד, במושג האמונה הערום, שחשבנו שדי בו, אלא "לכו ונעלה אל הר ה'", אל כללות האמונה, אך עתה לא נסתפק בכך, אלא ניכנס "אל בית א-להי יעקב", אל הלימודים הפרטיים שמלמד יעקב את משפחתו בבית פנימה. ומה נעשה שם? "ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו", "והם הם הלימודים הפרטיים שהם נחלת יעקב המיוחדת לעד", כמה שנוכל עכ"פ לחקות ולקחת מהם רטייה למחץ העולם והאדם הלקוי בכל ערכיו.

לכן בברכה המיוחדת שיעקב מברך את בני יוסף: "המלאך הגואל אותי יברך את הנערים" (בראשית מח, טז), הוא מזכיר את המלאך הגואל אותו שישמור על בני יוסף, כיון שהם נמצאים בחוץ לארץ, ושם אין השגחת ה' באופן ישיר. לפיכך, הוא דווקא מברך אותם שלפחות תהיה להם את השמירה של המלאך. אבל זוהי ברכה רק כשעם ישראל בגלות, כשאנחנו בארץ ישראל יש ברכה אחרת, כפי שנאמר (דברים יא, יב): "ארץ אשר עיני ה' א-להיך בה מְרִשִׁית השנה עד אחרית השנה".

השגחת המלאך היא הפרדה בינו לקב"ה. היהודי צריך לחפש את הקשר הישיר עם הקב"ה בלי מתווכים. זוהי אחת מההתנגדויות העיקריות של ה'מתנגדים' ל'חסידים'. החסידים נתנו דגש גדול לקשר עם הצדיק. הצדיק מעביר את בקשותיהם לקב"ה ומתפלל בעדם. החסיד אינו פונה אל הקב"ה, אלא אל האדמו"ר שיתפלל בשבילו לקב"ה. החסיד מאמין שהוא תלוי רק באדמו"ר שיציל אותו מכל הרע, והדבק באדמו"ר לא יאונה לו כל רע.

אמנם ידוע שרוב חשוב מתפלל בשביל החולה, שתפילת הצדיק מקובלת. כך פסק הרמ"א (יורה דעה שלה, י) ע"פ דברי הנימוקי יוסף: "יש אומרים שמי שיש לו חולה בביתו ילך אצל חכם שבעיקר שיקבש עליו רחמים". אבל אין זה מסיר את האחריות של החולה לבקש רחמים מהקב"ה. תפילת הצדיק באה **כתוספת** על תפילת החולה. שום אדם אינו תלוי באדם אחר ובוודאי דביקות באדמו"ר כל שהוא לא תציל אותו מעוונותיו ומעשיו הרעים.

ידועה השאלה, מדוע משה לא מוזכר בכל סיפור ההגדה? לפי האמור לעיל יש לבאר, שחז"ל רצו ללמדנו שיציאתנו ממצרים לא היתה תלויה במשה רבינו, אם משה לא היה בא - הקב"ה היה שולח מישוהו אחר. היהדות אינה תלויה באנשים צדיקים ככל שיהיו. היהדות אינה בנויה באמונה באנשים צדיקים ככל שיהיו, אלא אמונתנו בנויה על אמונה בקב"ה. לפיכך, גם כשיהיה צדיק שיפול ויחטא היהדות אינה מתמוטטת.

בע"ה נלמד מכך לפעול ולעשות בעצמנו, ולא לתלות ביחוננו ותפילתנו באחרים.

יעקב מסובב במלאכים, מתחילת הליכתו לחוץ לארץ עד בואו חזרה. ביציאתו הוא נפגש עם מלאכים בחלמו, כפי שכתוב (בראשית כה, יב): "ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי א-להים עולים ויורדים בו". בחזרתו לארץ-ישראל כתוב (שם לב, ב): "ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי א-להים". מלאך א-להים בא ליעקב לגלות לו את רמאותו של לבן (בראשית לא, יא).

מדוע דווקא אצל יעקב נמצאים המלאכים? אצל שאר האבות לא מצינו שכל כך היו מסובבים במלאכים. אם נעין בפרשה אחרת אולי נוכל להשיב על שאלה זו. לאחר שבני ישראל חטאו בחטא העגל, הקב"ה מבשר להם (שמות לג, ב-ג): "ושלחתי לפניך מלאך וגרשתי את הכנעני, האמורי והחתי והפרזי, החוי והיבוסים: אל ארץ זבת חלב ודבש כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה ערף אתה פן אכלך בדרך". תגובת בני ישראל לשמע בשורה זו (שם שם, ד): "וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו ולא שתו איש עדין עליו". הליכת המלאך משמעותה אי הליכת ה'. כלומר, השגחת מלאך ולא השגחת ה'. יש בכך בשורה קשה ביותר.

נראה שהמלאכים שמסובבים את יעקב אינו ראייה למעלה, אלא דווקא משום ירידת מדרגתו. כלומר, יעקב יוצא לחוץ לארץ, ובחוץ לארץ הקב"ה אינו יוצא הוא שולח רק את מלאכיו לשמור על יעקב. האבות נמצאים בארץ ישראל ולכן שם יש השגחת ה' ולא צריך השגחת המלאך. רק כשיוצאים לגלות צריך את השגחת המלאך. בכך נוכל להבין את דברי יעקב כשקם מחלמו (בראשית כה, טז): "וייקץ יעקב משנתו ויאמר, אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי" - לא מובן מה כוונתו? אולי אפשר להסביר שכוונתו לומר: עתה התגלה לי שהשגחת ה' היא דווקא בארץ ישראל, ובחו"ל יש רק השגחת מלאכים. לפיכך, הוא אומר בסיום נדרו (שם שם, כא): "וישבתי בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לא-להים". ישנה מחלוקת בין רש"י לרמב"ן בפירושו סיום דברי יעקב "והיה ה' לי לא-להים". לדעת רש"י הוא חלק מן התנאי, ואילו לדעת הרמב"ן הוא חלק מן הנדר. נראה שיש לבאר שיעקב אומר חלק מן התנאי: אם באמת זה נכון שכשיחזור לארץ ישראל, אז ה' יהיה לו לא-להים, דהיינו שיהיה לו התגלות ישירה, שהשגחה עליו תהיה השגחה מיוחדת - אזי הוא נודר לעשות את המקום בית ה' ולהביא מעשרות לה'.

מעלת הכתיבה

הרב נתנאל שושן

להבהיר בראש ובראשונה **לעצמו** כל סברה וכל היגיו העובר בראשו - מעולם המחשבה לעולם המעשה.

בנוסף למעלה זו, הכותב זוכה להעמיד את דבריו לביקורת ציבורית - תלמידים חכמים ובני תורה יקרים הקוראים את דבריו. כמוכן, המבקרים צריכים לפתוח בשבח הכותב ומאמרו, גם אם הם חולקים על הנכתב, ומכל מקום הכותב מרוויח רווח גדול בהעמדת סברותיו במבחן הציבור. חברותא בטבעה מחדדת, מכיוון שיש לה צורת הבנה אחרת - קל וחומר כלל הציבור, שכולל בתוכו צורות הבנה שונות וידע רב. מי שזוכה שדבריו עולים על שולחן מלכים ומתקבלים בשמחה על ידי חבריו הקוראים, גדלים הסיכויים שזכה לכוון לאמתה של תורה.

אמרי אינשי: "לא כל מה שחושבים - אומרים, ולא כל מה שאומרים - כותבים, ולא כל מה שכותבים - מפרסמים". דברי תורה שנכתבים ומתפרסמים צריכים להיות מיוחדים באיכותם. אמנם מידת אחריות זו יכולה למנוע מלגשת למלאכת הכתיבה. אך בהתבוננות ברווחים הנוצרים מפעולת הכתיבה, נוצר רצון לכתוב, ורצון זה מנותב יחד עם מידת האחריות הנדרשת.

הגאונים רבי עקיבא איגר ורבי משה סופר - כגודל גאונותם כך גודל ענוותנותם. מספרים, שכאשר החת"ס בא בקשרי שידוכין עם בתו של רע"א, שלח אליו רע"א מכתב שפירט לו את מעלות בתו, אך הוסיף שאינו יודע אם יקיים את מאמר חז"ל "לעולם ישא אדם בת ת"ח". החת"ס השיב לו במכתב, שמכך הוא לא דואג, אך הוא חושש שבחנותו המיועד לא יתקיים מאמר חז"ל "לעולם ישא אדם בתו לת"ח". שניהם התנגדו לפרסום תשובותיהם מחשש שאנשים יפסקו ע"פ תשובותיהם, הם לא חשבו שהם ראויים להורות הוראה לדור. רק

בשעה טובה, הגיליון השבועי הנפלא של ישיבתנו הגיע לגיליון ה-400. **"אחרי הודיע א-להים"** עולה בגימטריא 400, ואכן זכינו וזיכנו ה' ל-400 גיליונות משובחים מבית מדרשנו. ובכך הודיע ה' על הפירות המשובחים שבכרמנו שיעלו ויתעלו מעלה במעלות התורה.

לימוד התורה מובע באופנים שונים - בלימוד בחברותא, באמירת חידושי התורה ובכתיבת מאמרים תורניים. בוודאי ששונים האופנים אלו מאלו ומובדלות המעלות הנרכשות מכל דרך. ננסה לעמוד מעט על עניינה של מלאכת הכתיבה.

הכתיבה מגיעה לאחר הלימוד. אחר שיגע האדם בלימודו והעלה פנינים, פעמים רבות שהדברים נעימים לו, וברצונו להעלותם על הכתב כדי לשתף בהם את חבריו אוהבי התורה. פעמים אדם מרגיש שלימודו אינו ברור לו כיאיות, ותוך כדי כתיבה הלומד מברר את הנושא לאשורו.

הכתיבה המשובחת ניכרת בראש ובראשונה **בתמציתיות שבה**. באמירה ובלמוד משותף אדם חוזר על דבריו שוב ושוב באופנים שונים, עד שמרגיש שדבריו מתיישבים על לב השומעים. בכתיבה אין הדבר כן. אדם כותב את העניין בקצרה, בצורה בהירה ותמציתית מבלי לפגוע בהירות, והקורא המעיין יוכל לחזור עד שדבריו יתיישבו על לבו.

כשאדם חושב או לומד, עולים במוחו כמה נתיבי מחשבה בפירוש הסוגיה. הדרכים השונות יוצרות לפעמים חוסר בהירות, ומטרת הכתיבה ליצור בהירות בנלמד. בהירות נוצרת בראש ובראשונה ע"י סידור הנקודות המרכזיות, השיטות, הקשיים והיישובים השונים. כשאדם כותב הוא חושב על כל משפט, והמחשבה על אופן הניסוח, דיוק תוך בהירות מרבית, מחייבת את הכותב

צורך, או להדגיש "על חידוש זה אני חשבת". הכתיבה הפשוטה לפעמים היא הכי נעימה.

עלון הישיבה 'אשכולות' מהווה במה נפלאה לכלל הישיבה להפצת אור תורתה. כל המקבלים על עצמם לכתוב לעלון מרגישים את הסיפוק כבר בסיום פעולת הכתיבה, ואת התועלת הגדולה בקבלת תגובות והארות הקוראים, בהעמדת דברי תורה על דיוקם, והחיזוק שהקוראים נותנים לכותבים להמשיך הלאה.

יברכו המנצחים על המלאכה, ר' איתאל סופר ור' יעקב אביעד דואני היקרים, הממשיכים ומאדירים את דרכם של עורכי העלון מתקופת הקמתו. שנזכה להשתמש בכלי הנפלא הזה להגדיל תורה ולהאדירה.

ארבע מאות - סמל לריבוי

הרב משה גולדשטיין

אחד - הם מפוזרים. אין קשר ביניהם. אך כאשר כל קבוצה מונה מספר גדול של אנשים, הקבוצות מתפשטות על כל החדר. ולכן 4 מסמל את הפיזור. ואילו המספר 400 מורה על הריבוי. עוצמה.

דוגמא נוספת נמצאת בפרשת השבוע: יעקב רוצה לישון, ולשים אבן מראשותיו. המדרש מספר שכל אבן רצתה שעליה יניח הצדיק את ראשו. דבר זה הוא בלתי אפשרי, כי כל אבן מפוזרת ומפורדת מחברתה. רק כאשר יש מספר גדול של אבנים שיוצרים אבן אחת, יכול הצדיק להניח ראשו עליה.

לימדני ראש הישיבה יסוד נפלא ממדרש זה: התפיסה השטחית אומרת שאחדות ושלוש יהיו כאשר כולם יחשבו אותו דבר. ולא היא, השוני בבני האדם יוצר את גיוון ומעשיר את כולנו. הוא נותן לנו אפשרות להיחשף לדברים חדשים ומופלאים שלא היינו חושבים עליהם בעצמנו.

בבית המקדש היו מקריבים קטורת. הקטורת הייתה מורכבת מאחד עשר סממנים. לעשרה היה ריח טוב ונעים ואילו לאחד - 'חלבנה' - היה ריח רע מאוד. ואף על פי כן, אמרה התורה שללא צמח זה, הקטורת לא כשרה (עי' כריתות ו' ע"ב). וגם כאן רצו ללמדנו, שהשונה והפחות טוב בחברה - הוא חלק בלתי נפרד מהחברה. והוא זה שיוצר גיוון מיוחד.

את כל זה חכמינו לימדו אותנו מהאבנים של יעקב. כאשר כל אבן חושבת שרק עליה יישן הצדיק, זה מראה שהיא חושבת שרק היא חשובה. ורק כאשר רצו האבנים להתחבר למטרה אחת, למרות שוני ביניהם, חיברם ה' לאבן אחת שעליה ישן הצדיק.

גם בעלון זה, נכתבים פירושים ודעות שלעיתים שונות מאוד אחת מחברתה. ההצלחה שלנו נמדדת במידה בה אנו מצליחים ליצור מהשוני, גיוון והרמוניה.

לאחר שהפצירו בהם רבות נעתרו. ר' שלמה איגר, בנו הגדול של רע"א, שטיפל בהוצאת ספריו רצה לקרוא לתשובות 'פסקים' ולחידושים 'כתבים'. אך רעק"א שלח לו מכתב שהוא מתנגד שלתשובותיו יקראו פסקים, שהרי אינו ראוי להיות פוסק לכלל ישראל. ישאל השואל: מדוע אם כן נקראו התשובות 'פסקים'? ר' שלמה איגר ברוב גאוויותו כתב לאביו הגדול שאחרי שיפרסם את מכתבו שאין הוא חפץ שיחשבו שהוא פוסק, כבר אפשר לקרוא לתשובותיו פסקים... אולי דווקא מתוקף ענוותנותם התקבלה תורתם בעולם, והתקיים בהם "ולענווים ייתן חן". על כל פנים, מסיפורים אלו יש ללמוד על תכונה חשובה של 'ענווה בכתיבה'. אין צורך להשתמש בתיאורים 'מפוצצים' ללא

זכינו ועלונו 'אשכולות' חוגג 400 גיליונות. אשכולות הוא הבמה של כולנו לפתח את כישורי הכתיבה התורנית, ושמחתו היא שמחת כולנו. להגל מספר מיוחד זה, נעמוד מעט על משמעות המספר 400.

המספר 400 חוזר פעמים רבות בתנ"ך ובגמרא. נזכיר אחדים מהם: ה' אומר לאברהם שזרעו יהיה משועבד 400 שנה. אברהם משלם לעפרון 400 שקל עבור מערת המכפלה. עשו מגיע עם 400 איש אל יעקב. 400 הלוחמים של דוד. קנסות ותשלומים שונים הם 400 זוז (ראה שבת לא ע"א, כתובות יב ע"א, ב"ק צ ע"א ועוד). כשרוצים לתאר מקום גדול - שיעורו 400 מאות פרסה (ראה תענית י ע"א, מגילה ג ע"א, סוטה מב ע"ב).

מה בא לסמל המספר הזה? מהר"ל ב'גור אריה' לפרשתנו (פרק כח) כותב את הדברים הבאים:

קפל הקדוש ברוך הוא כל הארץ תחתיו. דאם לא כן מאי "הארץ אשר אתה שוכב עליה", דמאי רבותא ליתן לו הארץ אשר שכב עליה.

ויש מקשין, איך שייך לומר שיהיה כל הארץ תחתיו? **ואין זה קשיא**, כי יש להבין כי ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה, **והנה יסוד של ד' מאות הוא ד', וכל דבר בעולם נכנס תחת יסוד שלו**. ורוצה לומר בדבור זה שאמר הקדוש ברוך הוא "הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה" היה מקפל כל הארץ, אשר היא ד' מאות פרסה, בארבע אמות של יעקב, שהוא יסוד של ד' מאות, ואמר "הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה".

אנו למדים מדברי המהר"ל, שהמספר 400 שורשו במספר 4, אלא שזה כללי וזה פרטי. המספר 4 בא לסמל פיזור, כגון: ארבע קצוות הארץ. אך הפיזור הוא רק כאשר כל אחד נמצא בפניה עצמאית, אך אם כל פינה מתקרבת לחברתה, הרי שיש כאן ריבוי, התפשטות. נביא דוגמא שתמחיש את הדבר: אם ניקח 4 קבוצות של ילדים ונשים כל קבוצה בפנית החדר. כאשר כל קבוצה תמנה ילד

בני"ש בעולם המעשה

שמחה רון גודינגר

ובפשט מצאנו אמנם פירוש לאריכות זו כתב החזקוני: "וירא והנה באר בשדה כל הפרשה הזאת עד ויגל את האבן וגו' לא נכתבה אלא להודיע כמה גדול כחו של יעקב". דבריו לכאורה תמוהים, וכי התורה כתבה עשרה פסוקים רק כדי ללמדנו על כוחו הפיזי של יעקב?!

לענ"ד נראה, שכמו שדרך ארץ קדמה לתורה, כך גם בלימוד התורה צריך קודם כל ללמוד את "הדרך ארץ שבתורה" ופשטה, ורק לאחר מכן לפנות אל המחוזות הפנימיים שבתורה. כפי שנראה, יש לנו הרבה מה ללמוד מיעקב.

יעקב יוצא לאחר י"ד שנים בבית מדרשם של שם ועבר, ולאחר שכל חייו עד כה חי בבועה תורנית כאיש תם יושב אוהלים, והנה בפרשה שלנו אנו נפגשים במפגש הראשון של יעקב עם העולם הגדול, המלא באנשים ששקועים רובם ככולם בעולם המעשה, ונשאלת השאלה: האם יעקב ידע להביא את הערכים שספג מהתורה הגדולה שלמד אל תוך המציאות ועיסוקי החול שבעולם? האם אדם שהיה צריך להיות נחמד בעיקר לסטנדר בשנות חייו וחי בסביבת צדיקים ידע כיצד להתייחס לאנשים שחיים באווירה אחרת לגמרי? **האם יידע ליישם את "גדול תלמוד, שהתלמוד מביא לידי מעשה"?**

בתחילת הפרשה מסופר על יעקב שמגיע לבאר ומשוחח עם הרועים עד שפוגש את רחל. פרשנים רבים נתקשו מדוע התורה מאריכה כ"כ בפסוקים אלו, ובעיקר בדו-שיח של יעקב והרועים, ונביא בתמצות את לשונו של המלבי"ם על אתר: "מה תועלת יוצא לנו בספור הזה של הבאר ושלושה עדרי צאן והאבן? הי"ל רק לספר שפגע שם את רחל".

מתוך כך, הרבה פרשנים נוטים לדלג או למעט בפירושים על פסוקים אלו, או ללכת לדברי חז"ל בתחום הדרש והסוד, בהם מרומז בפרשה על בית המקדש שממנו שואבים רוח הקודש בשלושת הרגלים (רמב"ן, רבינו בחיי, אלשיך ועוד). או דרך המדרש שמדובר על זכותם של ישראל בגלות בזכות רחל [עיין בהערה¹].

¹ בסיפורי חסידיים [אוטוטו יחג הגאולה...] של הרב זוין מובא בפרשתנו: "כך היה דרכו של אדמו"ר הזקן בעל ה"תיניא", שהיה בא לידי התפעלות עצומה והיה מתגלגל על הארץ וצועק בקול. פעם אחת קרא בתורה בפרשת "ויצא", וכשהגיע לפסוק "הידעתם את לבן", ונפל לארץ והתגלגל כחצי שעה, ואחר-כך קם מעל הארץ ואמר בקול ובניגון: "ויאמרו ידענו". תמהו החסידים, מה ראה הרבי לבוא להתפעלות עצומה בפסוק זה דווקא, עד שמצאו שבמדרש יש על פסוק זה: "יר' יוסי בר חנינא פתר קרא בגלות: מחרן אנטו - מחרונו של הקבי"ה אנו בורחים, הידעתם את לבן? - הידעתם את מי שהוא עתיד ללבן עוונותיכם כשל, השלום לו? ויאמרו שלום - באיזו זכות? והנה רחל בתו באה מן הצאן, הדא הוא דכתיב (ירמיה לא, יד-טז): "ככה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה... כה אמר ה' מנעי קולך מבכאי... ויש תקוה לאחריתך".

ולכן התורה מאריכה לנו בסיפור זה כדי שנלמד מיעקב הנהגות שונות על דרכו של הבני"ש³ בעולם המעשה [זה יכול להיות יעקב אבינו, ויכול להיות בחור בצבא או ברחוב העיר], ונביא כמה מהן.

דבר ראשון, יעקב מתבונן כבר מרחוק לראות לאן מועדות פניו, ומנסה להבין את המציאות העומדת בפניו, הוא רואה מחזה מוזר של באר שנמצאת רחוקה ממקום ישוב, ושמה שלושה רועים שפשוט עומדים ללא מעש ליד הבאר. ויעקב פונה לאנשים שאף פעם לא דבר או הכיר בכינוי מפתיע: אחי, ובנוסף מתעניין בהם: מאין אתם, ונביא את לשון הרד"ק: "אחי - כמו 'אל נא אחי תרעו' (יט, ח). כי יאמר אדם לאוהביו או לשכניו אחי אף על פי שאינו קרוב או אף על פי שלא ידעו, וזה להכנס עמו באהבה ורעות ודברי שלום". יעקב מתחיל בדברי חיבה ורעות, הוא מבין שאם הוא רוצה לקבל עזרה מאנשים שהוא לא מכיר הוא צריך קודם כול לכבד אותם, ולהראות להם שהוא אוהבם, ולא ישר להתפרץ ולשאול כדי לקדם את צרכיו⁴.

לאחר מכן, יעקב שואל את הרועים אם הם יודעים ומכירים את לבן בן נחור, וכאן כל המפרשים שואלים - מדוע הוא מייחס את לבן אל נחור סבו, הלא הוא בן בתואל! הרבה עונים כי חשב שבכך יכירו את לבן ביתר קלות - כי נחור היה איש ידוע ומפורסם בגדלותו, וכך יכירו את נכדו בהתייחסו אליו ולא אל אביו שהיה "איש קטן" וחדל אישים, אבל לא ניתן להתעלם מהפירוש הנוסף שמוסיף הרמב"ן: "ויתכן שהיה בתואל אדם פחות מעלה, ולא ירצה לבן שייחסו אותו האנשים רק לאבי אביו, כי כן מצאנו (לעיל כד, ג) 'וען לבן ובתואל'". כלומר יעקב רצה לכבד את לבן ולברר עליו בצורה יותר מכובדת⁵.

יעקב מוסיף לברר על לבן אם השלום לו, ולכאורה שוב יש כאן שאלה מיותרת שבאמת מובילה את הרועים להפנותו לרחל על מנת שימשיך לשאול אותה את כל השאלות שהוא רוצה לברר על לבן. אבל נראה שיעקב בירר זאת בגלל מה שמציין הספורנו: "השלום לו. הנה השתדל לדעת את שלום לבן קודם שיראה פניו כי אין ראוי לאורח הבא לפקוד את האזרח בעת שמחתו ובהפכו על אופן אחד". כלומר, לפני שהולכים לבקר מישהו וק"ו כאשר באים לבקש ממנו דברים, צריך לבדוק באיזה מצב האדם נמצא ולהתאים את עצמך למצבו של השני, לא דומה אם הוא מצוי ביום רגיל, או שהיום הבן שלו מתחתן, או שבדיוק עבר תאונת דרכים ח"ו וכו'.

לאחר מכן מובא פסוק נוסף "הן עוד היום גדול" וכו'. אפשר לומר, שיעקב רוצה לגרום לרועים ללכת כדי שיוכל לדבר ביחידות עם רחל כמו שמציניים פרשנים אחרים, אבל אנו נמשיך בדרךנו עם הספורנו: "הן עוד היום גדול. הצדיק ימאס את העול ג"כ אל האחרים כאמרו 'תועבת צדיקים איש עול' (משלי כט, כז)". יעקב מבין שצריך לפתור את העולות ואי אפשר לטמון את הראש בחול ולהתעלם, יש לפעול לתיקון העולם גם כשזה לא נוח, אם נקרה לפניך מצב בעייתי ואתה יכול לפתרו. כמו כן, זו עוד סיבה להארכת דבריו של יעקב אל הרועים כדי להיכנס עמם בדברי אהבה לפני שהולך להוכיחם על הפקרת מלאכתם - גם כשרוצים לפתור משברים מול אנשים צריך לחשוב כיצד יקבלו זאת בצורה הכי טובה, ולבוא עם חיוך ורצון טוב ולא רק בהקנטה ותוכחה. וכמו

⁴ בענה הדת"ל. ניתן לומר שיעקב ערס בענה החרדית, או בחור ישיבה.

⁴ אפשר כמובן לומר, שיעקב מתעניין מניין הם לטובתו, כדי לדעת אם יוכלו לעזור לו, אבל אם כן היה צריך מיד לשאול אם הם מחרון.

⁵ ואפשר להוסיף, שאדם ששואל שאלות ומבקש אינפורמציה צריך להיות הכי ברור על מנת שיוכלו לעזור לו ולנסח דבריו בצורה שתעזור גם לנשאל לענות לו מיד ולכן יחס לנחור המפורסם ולא לבתואל.

כן יעקב קודם כל מברר עם הרועים מה הסיבה להתעכבותם ולא מיד מאשימם⁶.

הגיליון קצר מלהכיל, ולכן רק נסיף שבהמשך הפרשה מתוארת כל התנהגות הישרה של יעקב בהתמודדותו מול לבן, וכן מובאות באריכות טענותיו של יעקב על ניקיון כפיו למול רמאותו של לבן:

(לח) זָה עֲשָׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי עֹמֵךְ רְחֵלְךָ וְעֵצֶךָ לֹא שָׁפְלוּ וְאֵילֵי צֹאנֶךָ לֹא אָכְלָתִי: (לט) טָרַפְהָ לֹא-הִבֵּאתִי אֵלֶיךָ אֲנֹכִי אֲחֻסְנָה מִיָּדִי תִּבְקַשְׁנָה גִּבְתֵּי יוֹם וּגְבֹתֵי לַיְלָה: (מ) הֵייתִי בַיּוֹם אֲכַלְנִי חֶרֶב וְקִרַּח בְּלַיְלָה וְתִגְדַּד שְׁנֵתִי מְעִינִי: (מא) זֶה-לִּי עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתְךָ עֲבַדְתִּיךָ אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּשֵׂטִי בְּנִתְיָךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּצֹאנֶךָ וְתַחֲלֹף אֶת-מִשְׁפַּרְתִּי עֲשֶׂרְת מִנִּים:⁷

גם תחום המשא ומתן הוא תחום מאוד בולט בו רואים אם מדובר בת"ח שתוכו כבדו, או שכל הלימוד נשאר בספר, אבל האדם לא חי את מה שלמד, ועוד רואים מהגמרא בשבת שזה דבר יותר בסיסי שנדרש מהאדם עוד לפני הלימוד, שמובא בגמרא בשבת (לא ע"ב) שלפני ששואלים את האדם אם קבע עיתים לתורה, מקדימים לברר אם נשאת ונתת באמונה?

כל הדרשות, כיצד להפנים את פשט הפסוקים של ההתמודדות של יעקב בעולם המעשה, ואין לפנינו פסוקים מיותרים ח"ו, אלא פסוקים מאירים בהנהגות יקרות.

השבוע נפטר מנהלה המסור של הישיבה במשך 50 שנה, ר' אלי קליין זצ"ל, שלא זכיתי להכירו, אבל ממה ששמעתי מההספדים נראה שבו היינו יכולים לראות את הדמות של איש התורה בעולם המעשה: בדרך ארץ, בן אדם לחבירו ובניקיון הכפיים, וכל מעשיו באמונה גדולה. יה"ר שנשכיל גם אנחנו לנחול את ערכי התורה שיובילנו בכל הליכותינו, ושיהיה מאמר זה לע"נ.

בשולי הדברים רצייתי להוסיף [בתור אחד מקוראי 'אשכולות' האדוקים], שזכינו השבת לראות את גיליון מספר 400 של אשכולות. מה המשמעות של מספר זה? נביא מספר מקומות שבהם אנו נפגשים בו בפרשות השבוע בספר בראשית: "וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדַע תְּדַע פִּי גֵר יְהִיָּה זְרָעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעֲבָדִים וְעַנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה". "אֲדַנִּי שְׁמַעֲנִי אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁקֶל-כֶּסֶף בִּינִי וּבִינְךָ מֵ-הָיָה וְאֶת-מִתְּךָ קָבַר". "וַיֵּשְׁבוּ הַמִּלְאָכִים אֶל-יַעֲקֹב לֵאמֹר בָּאוּ אֶל-אַחֶיךָ אֶל-עֵשָׂו וְגַם הִלְךְ לְקָרְאֲתָךְ וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עִמּוֹ"⁸.

נראה מדוגמאות אלו, שהמספר 400 משמעותו שהפרטים הבודדים מצטרפים לידי חשיבות מיוחדת, נקודת מפנה שבה הכמות הופכת לאיכות, לאיזה ציבור צָבָר של משהו בעל משמעות שלא הייתה קודם⁹.

אני מאחל לעלון אשכולות, עורכיו¹⁰ וכותביו, שנזכה להמשיך לכתוב ולהפיץ מים זכים ויינות רעננים ומפכים מבארה של תורה ביישבתנו הקדושה, להתחדש בכל שבוע בבציר אשכולות משובח, ונזכה לעוד 400 גיליונות שימשיכו לגדול באיכותם ובכמותם, יתווספו עוד למעגל הכותבים, ותרבה הדעת.

⁶ ועיין במלבי"ם: "מאין אתם. באשר רצה להוכיחם על שאין משקים הצאן, חשב תחלה אולי הם ממקום אחר רחוק מכאן ולכן אין משקים כי עיפים מהדרד, או שעד שישונו לביתם תבא השמש ולא יוכלו לרעות עוד היום, לכן שאל מאין אתם, וכשהשיבו לו מחרון אנחנו, היה דעתו להוכיחם רק שרצה תחלה לדעת שלום לבני".

⁷ ועיניו במפרשים שם.

⁸ ועיין עוד שופטים כא, יב שמואל א' כב, ב ועוד.

⁹ כמו שבמבצע בסופר כותבים תמיד 99.90 ולא יכתבו 100, כי זה כבר מסמל סכום משמעותי וגדול, כמו שכל פרסומאי יודע.

¹⁰ לדורותם, וכמובן לנוכחיים ר' איתאל סופר ויעקב דואני.

בין 300 ל-400 // העורך

מקץ שנתיים ימים (קצת יותר...) - בין הגיליון ה-300 אותו ערכתי בראשית 'כהונתי' (פרשת שלח תשע"ד) ועד גיליון ה-400 אותו אתם מחזיקים בידיכם - נראה כי בתקופה זו חל שינוי מבורך בכוח הרצון לכתוב מאמרים, עיונים והגיגים. אם בימים עברו נדרש העורך 'לרדוף' אחרי בחורים ואברכים ולהתחנן אליהם שיזיאו לו בטובם להעלות על הכתב אי אלו גרגרים ממוחם הקודח (ראה מאמר מערכת בגיליון 296 - בחקתי תשע"ד) - הרי שלאחרונה אנו 'נאלצים' להדפיס שוב ושוב 'גיליון מוגדל', עקב העומס הרב של מאמרים הנערמים על מחשב הספרייה ותיבת הדוא"ל, ופעמים שההכרח הוא לדחות מאמרים לשבועות הבאים... אשרינו שזכינו!

אמנם האות ת' (400) היא האות האחרונה באלפא ביתא, אבל ידוע ב'הלכות גימטריא' שיש הנותנים ערך נפרד לאותיות הסופיות מנצפ"ך (ך=500, ם=600 וכו'), כך שיש לנו לאן לשאוף...

הנה כי כן יבורך גבר, ידידנו רב הפעלים לתורה ולתעודה, החתן ר' יעקב אביעד דואני, העושה ומעשה למען הגדלת התורה ביישבתנו, אשר נושא בנטל העיקרי של איסוף וריכוז המאמרים מדי שבוע, דואר לזרז למזורזים ולתזכר את המאחרים... ולו עצה ותושיה בכל הנוגע לתוכן העלון.

יבורכו ראשי הישיבה ורבניה, אברכיה ותלמידיה, ונזכה לעשות נחת רוח ליוצרנו, ויהי נעם ה' אליקינו עלינו.